

Iparfejlesztés francia tőkével.

Írta: Sasvári Ármin

a M. Kir. Kereskedelmi Múzeum igazgatója.

A kereskedelmi minisztérium hivatalos közlönyének legújabb száma meglepetést hozott. Első helyen egész tanulmányt közöl az ipar állami támogatásának eredményeiről. A gyárak állami támogatásáról az utóbbi két évben a szakkörökben nem igen beszéltek. És ha beszéltek az eredményekről, ezeket inkább lekicsinyelték. És most ez a tanulmány a minisztérium hivatalos lapjában azt bizonyítja, hogy az eddigi iparfejlesztési módszer nem volt meddő, hogy annak az eredményeivel meg lehetünk elégedve.

A tanulmány kimutatja, hogy 1881-től 1910 végéig, azaz három évtized alatt a magyar kormány 1202 gyárat részesített állami támogatásban, kölcsönök, pénzsegélyek és gépsegélyek alakjában; összesen 47,776.655 koronát engedélyezett és eddig 24,236.859 koronát ki is utalt. Nevezetesen 296 gyárnak összesen 40,849.933 kor. pénzsegélyt engedélyezett és 16,662.526 koronát utalt ki, 360 gyárat pedig gépekkel segélyezett, melyek összesen 4,946.047 korona értéket képviseltek.

A pénzsegélyek fejében kerek összegben 150 millió korona tőke befektetése és 38.557 munkás állandó foglalkoztatása volt kikötve.

Az ellenőrzött gyárak 27%-kal több tőkét fektettek be és 25.6%-kal több munkást alkalmaztak, mint amennyire kötelezve voltak.

A gépsegélyben részesített gyárak 23.8%-kal több munkást foglalkoztattak, mint amennyi a gépsegély ellenében kikötöttet.

A hivatalos tanulmány szerzője, dr. Maly Ferenc, kimutatja azt is, hogy az államilag támogatott gyárak évi termelése megközelíti a 300 millió értéket. Tehát az állam anyagi támogatása harminc év alatt azt eredményezte, hogy a magyar gyárak évi termelésének az értéke 300 millió koronával növekedett.

Ez még nem volna imponáló összeg. Azt kell hinnünk, hogy az eredmény jelentékenyebb volt. Anynyit tudunk, hogy az állami támogatásnak és a természetes fejlődésnek kombinált hatása nagyobb volt. A magyar gyáripár évi termelését az 1906-iki termelési statisztika 2,448.384.014 korona értékűnek mutatta ki, holott az 1898-iki termelési fölvétel, a magyar gyáripár évi termelésének az értékét 1,360.917.031 koronában állapította meg.

A magyar gyáripár évi termelése tehát nyolc év alatt 1.082 millió koronával növekedett.

Azóta a növekedés még rohamosabb volt. Tudjuk, hogy az 1906., 1907. és 1908. években a magyar ipart szinte tüzzel-vassal fejlesztették. Arról beszéltek állandóan. Az egész kormánygépezet az iparfejlesztés szolgálatába szegődött. A közszállítások és nevezetesen a hadügyi szállítások terén igen erélyesen védték a hazai ipart. A közlekedési politika kiválóan gondozta a magyar ipart. Az ország teljes gazdasági emancipá-

ciójára törekedtek a kormányférfiak és 1917-re egész biztonsággal helyezték kilátásba a külön vámterületet.

Mindez nem téveszthette el a hatását. Az osztrák gyárosok nyakrafőre jöttek Magyarországra gyári telkeket vásárolni vagy fióktelepeket építeni. Százával látták Budapesten a külföldi vállalkozókat, akik eljöttek gyárakat alapítani. A kereskedelmi minisztériumban egymásnak adták a kilincset német, francia, belga, angol és amerikai tőkepezések vagy – tőkeszerzésre vállalkozó ügynökök.

1909-ben a politikai válság megsibbasztotta, ezt az élan. Sokan attól tartottak, hogy ismét kitör az 1905-iki alkotmány válság.

De 1910-ben ismét nekibátorodott a vállalkozási szellem a politikai béke helyreállítása folytán. A kormányférfiak keveset beszéltek az iparfejlesztésről, de a lökés meg volt adva és az 1910-iki év Magyarországon az *emissziók* terén rekordot teremtett. Új ipari részvénytársaságok létesítése és régi ipari részvénytársaságok tőkeemelése közel 150 millió korona tőkét abszorbeált. Bizvást föltehetjük, hogy a nagy pénzintézetek tőkeemelése jó részben a hazai ipar fokozott szükségleteinek a kielégítését célozta. A városok nagy kölcsönei, a nagy hadügyi és haditengerészeti hitelek rengeteg rendelkezést juttattak a gyáraknak és ezeknek nagy arányú terjeszkedését eredményezték.

A folyó év első felében ez az élan még izmosodott. Az idén hat hónap alatt nagyobb összegre rúgtak az emissziók, mint 1910-ben tizenkét hónap alatt.

És ezeknek az emisszióknak jelentékeny része ismét a magyar gyáripár érdekeinek szolgált.

A magyar pénzvilág és a magyar ipar szükségleteinek fedezésére már nem volt elég az osztrák pénzpiac és új pénzforrásokat kellett felkutatni.

A közfigyelem természetesen a párisi piacra irányult és az annexiós hitelt a koalíciós kormány Parisban akarta beszerezni.

Ismeretesek az okok, amelyek miatt ez a kísérlet meghiúsult. A franciák elégedetlenek voltak a mi külpolitikánkkal, meg akarták torolni a déli vasút kötvényeinek és a Limanova részvényeinek francia tulajdonosain esett sérelmet.

A két utóbbi ügy még most sincs elintézve, de a francia tőkepezések belátták, hogy Magyarországon igen jól jövedelmezne a tőkék és hogy a Magyarország ellen indított pénzügyi hadjáratuk nagy hiba volt.

Ismét fölkeresték a budapesti piacot és gyors egymásutánban ütöttek itt nyélbe néhány nagy üzletet: a főváros 100 millió kölcsönét, a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság tőkeemelését, a magyar jelzáloglevelek néhány nagy csomójának átvételét. Francia és belga tőkepezések élénken érdeklődnek a kissármási földgázforrások, a magyar petróleum- és kálisótelepek, a magyar textilipar iránt stb., stb.

Francia és belga tőkepezések csoportjai állandóan és rendszeresen tanulmányozzák a magyar gazdasági viszonyokat, hogy egyes nagyvárosok kölcsöneire és közmunkáira, új bányák feltárására, ipar-

telepek létesítésére, nagybirtokok parcellázására francia és belga tőkével részvénytársaságokat alapítsanak. A nagyarányú iparfejlesztésnek a legbiztosabb módszere volna, ha a francia tőkének ezt az intenzív érdeklődését okszerűen tudnók növelni és kihasználni.

Az érdeklődő francia és belga tőkepezéseknek módot kellene adni arra, hogy a hazai viszonyokat tüzetesen ismerhessék meg.

Az idegen tőkepezéseket eddig csak a szubvenciókkal csábítottuk ide. De gyakran csak tőkeszerző ügynökök jöttek, akik a megígért szubvencióval házalni jártak és többnyire eredménytelenül házalnak.

A komoly tőkepezés a pusztai szubvenció kedvéért nem alapít gyárat. Az tudni akarja, hogy Magyarországon milyenek az illető iparág termelési és fogyasztási viszonyai, hogy olcsón kapja-e a nyersanyagokat és a segédanyagokat, van-e elég hajtóerő, akadnak-e majd használható és nem túlságosan követelő munkások, jól van-e szervezve az ipari és a kereskedelmi szakoktatás, az illető helységben milyenek a megélhetési és az őstermelési viszonyok, a közlekedési utak, a vasúti és hajózási tarifák.

Nagyon érdeklők a tőkepezést a közigazgatási és az igazságszolgáltatási viszonyok és a munkásvédelmi határozmányok.

Azt is óhajtana tudni, hogy milyen működést fejtenek ki a gazdasági érdekképviselők, megvédik-e őt egyes vidéki hatóságok önkénye ellen, amelyről sok mindenfélét olvashatott a modern chronique scandaleuseben.

Az 1896-iki ezredéves kiállítás és az 1900-iki párisi világkiállítás alkalmából az egyes magyar minisztériumok francia nyelven számos monográfiát írtak, melyek ismertették a magyar közélet egyes ágait, de ezek a monográfiák már alig szerezhetők meg és adataik különben is elavultak.

Ugyanez áll az 1898-iki gyáripari termelési statisztika eredményeit ismertető könyvről, mely francia és német nyelven jelent meg.

A legutóbbi években a kereskedelmi minisztérium meglehetősen összeget áldozott egy német havi folyóiratra, mely a külföldi érdeklődőknek gazdag anyagot szolgáltatott a kereskedelmi és a földművelési minisztérium ügykörébe vágó intézményekről és viszonyokról. De arról a minisztérium már nem akart gondoskodni, hogy ez a folyóirat el is jusson az érdeklődőkhöz.

Ez az értékes kiadvány is arra a sorsra jutott, mint a magyar kormány egyéb hivatalos kiadványai, amelyeket a megjelenés után, – amikor érdeklődnek – hat zár alá rejtenek és egy-két év múlva a sajtósoknak juttatnak.

Arra meg épenséggel nem gondolnak a minisztériumok, hogy aki a hazai közélet valamely ágának a viszonyai iránt érdeklődik, nem elégedhetik meg 5-6 év előtti kiadványokkal, hanem legfőképpen a legújabb fejlemények felől óhajt tájékozódni.

A magyar ipar viszonyairól az idegen érdekeltek igen sok adatot kaphatnának, ha a magyar gyáripar termelési viszonyairól 1906-ban gyűjtött igen tüzetes adatokat, melyek egy év óta kiszedve, sőt talán már kinyomtatva hevernek a nyomdában, hozzáférhetők volnának. Ma még magyarul sem kaphatók meg, nem-hogy le volnának fordítva valamely idegen nyelvre.

De ha közzé is volnának téve, akkor se érne velük sokat a külföldi tőkepezés vagy vállalkozó, aki megtudta azt, hogy a magyar ipar éppen 1906 óta indult a legerősebb lendületnek és most azon tűnődik, hogy a magyar ipar hézagai, melyeket az 1906-iki statisztika feltüntet, nincsenek-e már pótolva.

Hétről-hétre kellene a külföldet arról tájékoztatni, hogy miképpen alakulnak a magyar ipar egyes ágaiban a termelési viszonyok, miképpen fejlődik a közlekedés, a közigazgatás, az igazságszolgáltatás, melyeknek tünteti föl a magyar külkereskedelmi statisztika a fontosabb kereskedelmi cikkekből való fogyasztást, milyen intézmények létesülnek a vidéken a közlekedés, a közegészség és a forgalom érdekében.

Ha ez meglesz, akkor bizton számíthatunk arra, hogy a francia, a belga, az angol tőke be fog özönlenni az országba. Nem szükséges a helyzetet szépítgetni. Úgy kell azt feltüntetni, amint van. Magyarországon a közviszonyok erőteljesen fejlődnek minden irányban. Ha ezt megtudják a francia tőkepezések, akkor ez eléggé fogja őket magyar vállalatok megteremtésére buzdítani. Ez volna a magyar ipar állami támogatásának egyik legeredményesebb módszere.